

34. *Salix pentandra* L. — Wierzba pięciopęcikowa

Systematyka tego bardzo charakterystycznego, ale jak się okazuje tylko pozornie bezproblemowego gatunku, nasuwa wiele spornych kwestii. Najważniejsze z nich dotyczą rangi rozpatrywanych najczęściej w ramach *S. pentandra* populacji ze wschodniej Azji oraz Kaukazu. W świetle przedstawionych ostatnio danych (Skvorzov, 1960, Trudy Moskovsk. Obšč. Ispyt. Prirody, Otd. biol., 3) tradycyjnie ujmowana *S. pentandra* L. s. l. stanowi w istocie kompleks trzech zasługujących na odrębne traktowanie gatunków: *S. pentandra* L. s. str. (Europa i zachodnia Azja), *S. pseudopentandra* Flod. (wschodnia Azja) i *S. pentandroides* A. Skv. (Kaukaz i północno-wschodnia Turcja).

Rozległy zasięg *S. pentandra* L. s. str. obejmuje niemal całą środkową i wschodnią Europę oraz zachodnią Syberię. Krańcowe zachodnie stanowiska tego gatunku znajdują się w Irlandii oraz w Pirenejach, natomiast na wschodzie wierzba pięciopęcikowa kończy swój zasięg w dorzeczach Angary i Jeniseju. Występuje na wysokościach od poziomu morza do 2400 m n.p.m. — Alpy (Fenaroli, 1971, Flora delle Alpi). Ogólny zasięg *S. pentandra* został opracowany przez A. Skvorzova (1960, l. c.; 1968, Ivy SSSR).

Polska znajduje się całkowicie w obrębie zasięgu wierzby pięciopęcikowej. Według dotychczasowych danych gatunek ten nie przekracza w naszym kraju wysokości 1000 m n. p. m. Najwyższe stanowiska notowano w Tatrach — 980 m n. p. m. (Kotula, 1889 - 1890, Rozmieszczenie roślin naczyniowych w Tatrach), w paśmie Policy — 970 m n. p. m. (Stuchlikowa, Stuchlik, 1962, Fragm. Flor. et Geob., 8,3), w Gorcach — 870 m n. p. m. (Kornaś, 1957, Monogr. Bot., 5) oraz w Bieszczadach — 820 m n. p. m. (Jasiewicz, 1965, Monogr. Bot., 20). Najbardziej charakterystyczne miejsca występowania *S. pentandra* to różnego rodzaju podmokłe łąki, zarastające szuwały, obrzeża lasów olszowych oraz torfowisk przejściowych itp. Na tego rodzaju stanowiskach jest ona częstym składnikiem zarośli łożowych, w skład których wchodzi takie wierzby jak *S. cinerea*, *S. aurita*, *S. nigricans*, *S. livida*, *S. rosmarinifolia* i inne. Towarzyszą jej tutaj *Frangula alnus*, *Betula pubescens* i *Alnus glutinosa*. *S. pentandra* jest gatunkiem charakterystycznym dla zbiorowisk wyodrębnianych jako *Salici-Franguletum* (Medwecka-Kornaś, w 1972, Szata Roślinna Polski, 1).

Mapa rozmieszczenia wierzby pięciopęcikowej w Polsce nie była dotychczas opracowana.

The systematics of this very characteristic, but only apparently problem free species, presents a number of controversial questions. The most important of these is the systematic rank of the *S. pentandra* populations from eastern Asia and the Caucasus. In the light of the recently conducted studies (Skvorzov, 1960, Trudy Moskovsk. Obšč. Ispyt. Prirody, Otd. biol., 3) the traditional interpretation of *S. pentandra* L. s. l. constitutes in fact a complex of three separate taxons deserving specific rank, namely *S. pentandra* L. s. str. (Europe and western Asia), *S. pseudopentandra* Flod. (eastern Asia) and *S. pentandroides* A. Skv. (Caucasus and northeastern Turkey).

The extensive range of *S. pentandra* L. s. str. covers almost the whole of Central and Eastern Europe and western Siberia. The extremal western stands of this species are to be found in Ireland and in the Pyrenees, while in the east the bay willow reaches as far as the watershed of the Angara and Yenisei rivers. It extends from the sea level up to 2400 m in elevation — Alps (Fenaroli, 1971, Flora delle Alpi). The general range of *S. pentandra* has been described by A. Skvorzov (1960, l. c.; 1968, Ivy SSSR).

Poland lies completely within the range of *S. pentandra*. According to the current data this species does not grow above 1000 m elevation. The most elevated stand was found at 980 m in the Tatras (Kotula, 1889 - 1890, *Rozmieszczenie roślin naczyniowych w Tatrach*), then up to 970 m in the Polica range (Stuchlikowa, Stuchlik, 1962, *Frag. Flor. et Geobot.*, 8, 3), up to 870 m in the Gorce (Kornaś, 1957, *Monogr. Bot.*, 5) and up to 820 m in the Bieszczady (Jasiewicz, 1965, *Monogr. Bot.*, 20). The most characteristic place of occurrence for *S. pentandra* are various types of soggy meadows, overgrown fens, edges of alder carrs and transitional carrs etc. On such sites it is frequently a component of osieries which include such willows as *S. cinerea*, *S. aurita*, *S. nigricans*, *S. livida*, *S. rosmarinifolia* and others. They are accompanied there by *Frangula alnus*, *Betula pubescens* and *Alnus glutinosa*. *S. pentandra* is a characteristic species for communities referred to as *Salici-Franguletum* (Medwecka-Kornaś, 1972, in *Szata Roślinna Polski*, 1).

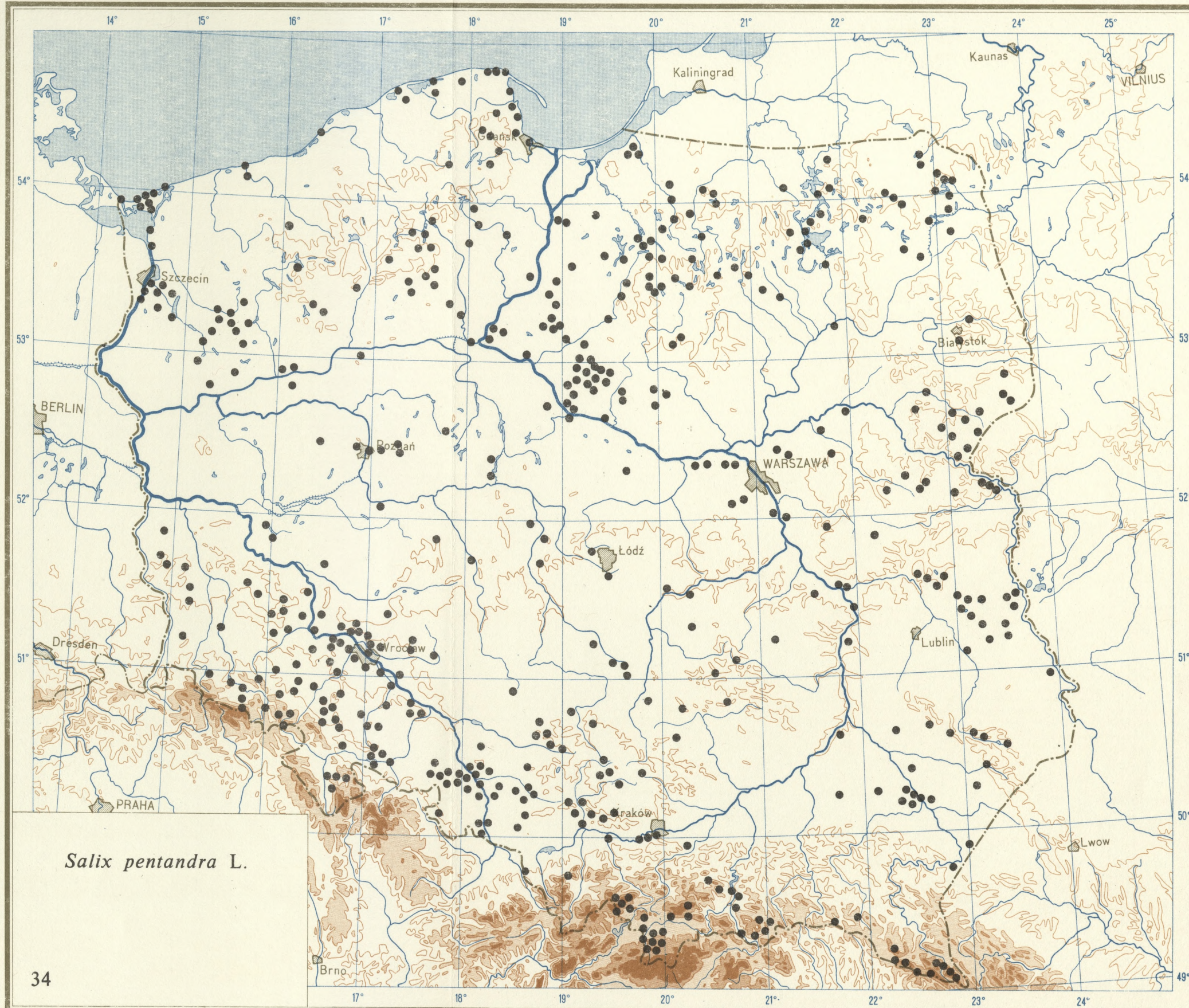
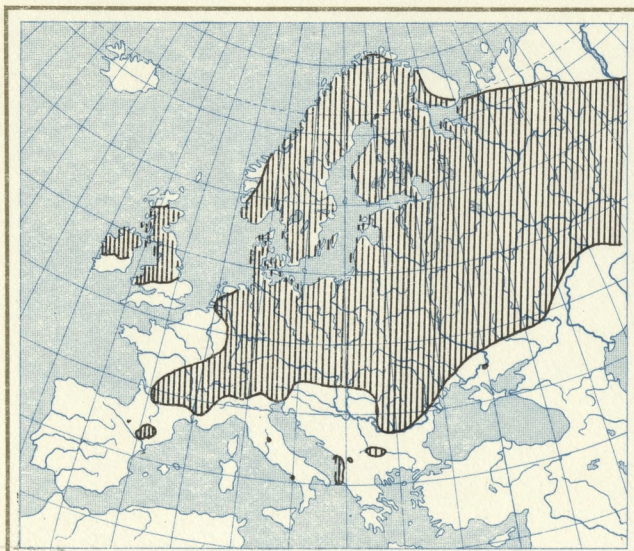
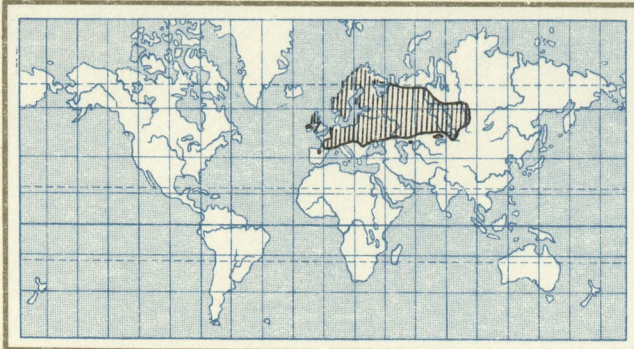
A map of distribution of *S. pentandra* in Poland has not been published before.

Систематика этого очень характерного, но, как оказывается, только внешне простого вида, вызывает ряд спорных вопросов. Самые серьезные из них касаются ранга восточноазиатских и кавказских популяций, рассматриваемых обычно в рамках *S. pentandra*. В свете представленных в последнее время данных (Скворцов, 1960, Труды Московск. Общ. Испыт. природы, Отд. биол., 3) традиционно признаваемая *S. pentandra* L. s. l. на самом деле составляет комплекс трех таксонов, заслуживающих признания им видового ранга: *S. pentandra* L. s. str. (Европа и Западная Азия), *S. pseudopentandra* Flod. (Восточная Азия) и *S. pentandroides* A. Skv. (Кавказ и северо-восточная Турция).

Обширный ареал *S. pentandra* L. s. str. охватывает почти целиком Центральную и Восточную Европу, а также Западную Сибирь. Крайне западные местонахождения его расположены в Ирландии и на Пиренеях, на востоке же ареал заканчивается в бассейнах Ангары и Енисея. Вертикальное распространение вида — от уровня моря до 2400 м надур. м. в Альпах (Fenaroli, 1971, *Flora delle Alpi*). Общий ареал обработан А. Скворцовым (1960, л. с. 1968, Ивы СССР).

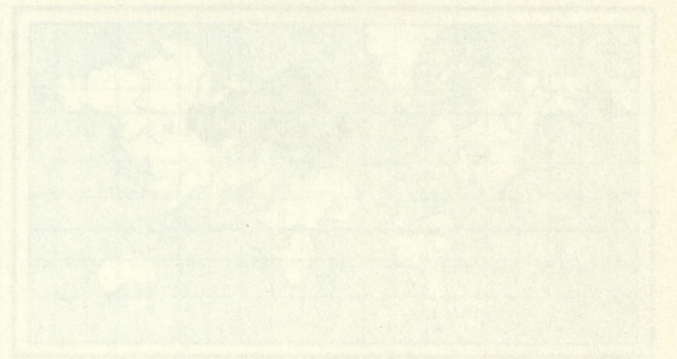
Вся территория Польши находится в границах ареала вида. По имеющимся до сих пор материалам он в Польше нигде не заходит выше 1000 и над ур. м. Самые высокие зарегистрированные местонахождения: в Татрах — 980 м (Kotula, 1889 - 1890, *Rozmieszczenie roślin naczyniowych w Tatrach*), в Полицах — 970 м (Stuchlikowa, Stuchlik, 1962, *Frag. Flor. et Geobot.*, 8, 3), в Горцах — 870 м (Kornaś, 1957, *Monogr. Bot.*, 5) и в Бещадах — 820 м (Jasiewicz, 1965, *Monogr. Bot.*, 20). Наиболее характерными местообитаниями вида: влажные луга, зарастающие водоемы, опушки ольшанников, переходные болота и т. п. На этих местообитаниях часто входит в состав ивняков вместе с *S. cinerea*, *S. aurita*, *S. nigricans*, *S. livida*, *S. rosmarinifolia* и другими. Им сопутствуют также *Frangula alnus*, *Betula pubescens*, *Alnus glutinosa*. Вид типичен для сообществ, относимых к ассоциации *Salici-Franguletum* (Medwecka-Kornaś, в 1972, *Szata Roślinna Polski*).

Карты размещения в Польше ивы пятичичиной до сих пор не было.

Salix pentandra L.

34

Salix pentandra L.

34